

11-13 Ёшли боксчиларнинг спорт мотивацияси

10.53885/edinres.2021.15.41.053

“ЎзДЖТСУ-БГУФК” 2-босқич магистранти

Ж.М.Эргашев

Жаҳонда барча спорт турларида рақобатнинг кескин ортиб бориши кузатилиб турган айни дамда, барча спорт турлари қатори бокс спорт турида ҳам мурасасиз рақобат кузатилмоқда. Рақобат давом этаётганлиги эса соҳа мутахасислари олдида аввало аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш, аҳоли генафондини яхшилаш ва албатта рақобатбардош, халқаро ареналарда юртимиз шарафини муносиб ҳимоя қила оладигин руҳам ва жисмонан бақувват, миллий терма жамоа таркибига кира олиш имкониятига эга спорчиларни етказиб беришдек вазифаларни юкламоқда.

Албатта ушбу вазифаларни амалга оширишда зарур имкониятларни яратиб беришда ҳукуватимиз томонидан қаратилаётган этиборни ҳам алоҳида такидлаш зарур. Хусусан, Ўзбекистон республикаси президентининг Боксни янада ривожлантириш чора тadbирлари тўғрисидаги, ПҚ-5099 сонли 29.04.2021 йилдаги қарори бунга яққол далилдир.

Ушбу қарорда мамлакатимизда ёшларнинг боксга бўлган оммавий қизиқишини инобатга олиб, иқтидорли спортчиларни аниқлаш, танлаш ва саралаш (селекция) тизимини янада такомиллаштириш, соҳа мутахасисларини тайёрлаш ва уларнинг моддий рағбатлантирилишини яхшилаш, шунингдек, ўзбек боксининг дунёдаги етакчилигини сақлаб қолиш ва давом эттириш мақсадида бир қатор масалалар ўз ечимини топган.

Келажак авлодни спортга бўлган қизиқишини шунингдек, болаларнинг спортга бўлган интилишларини янада қўллаб қувватлаш борасидаги кенг қўламли ислохатлар амалга оширилди. Ёшларни спортга кенг жалб қилиш юзасидан ҳукуватимиз томонидан олиб борилаётган тарғибот ва ташвиқот ишлари ўз самарасини беряпти деб ҳеч иккиланишларсиз айта оламиз ва бунга жавобан юртдошларимиз томонидан, баркамол етук келажак авлодни тарбиялашда ва вояга еташишда спортнинг ўрни беқиёслигини, бугунги кунга келиб аҳолимиз тўла тушуниб етди десак муболаға бўлмайди.

Олиб бориладиган ислохатларга қарамасдан саҳаларда баъзи бир камчиликлар кўзга ташланиб тургани ҳам айни ҳақиқатдир. Р.А.Пилоян,[1984]; А.В.Радионон,[2008]; А.Н.Блеер,[2009]; З.Г.Гаппаров,[2010]; С.С.Тажибоев,[2017] УсманходжаевТ.С.[2018]; томонидан спорт мотивациясини ривожлантириш ва шакллантириш юзасидан кўпгина ишлар амалга оширилган. Ўтказилган тадқиқот ишларида спорт мотивациясини шакллантириш ва ривожлантириш бўйича ҳаракатли ўйинларни таъсири етарли даражада ўрганилмаганлиги тадқиқот ишимизнинг долзарблигини белгилаб беради.

Ҳозирги кунда бокс спортининг энг долзарб муаммоларидан бири, бошланғич тайёргарлик босқичида шуғулланувчи 11-13 ёшли боксчиларнинг психологик тайёргарлик ҳолатларига етарли даражада эътибор берилмаслиги, боксчиларнинг юқори натижаларни қайд этишига тўсқинлик қилаётган долзарб муаммолардан биридир.

Бошланғич тайёргарлик босқичида шуғилланувчи 11-13 ёшли боксчиларнинг психологик ҳолатларига етарли даражада эътибор берилмаслиги ва болаларнинг фикрлари билан қизиқиб кўрмаслик баъзи ҳолларда контингентни кескин даражада тушиб кетишига сабаб бўляпти десак муболаға бўлмайди.

Ушбу ҳолат эса соҳа мутахасислари ва тадқиқотчи мутахасислар олдида боксчиларнинг психологик тайёргарлигини аниқлашда замонавий, талаб

даражасидаги технологияларни ишлаб чиқиш ва амалиётга кенг тадбиқ этишдек вазифани юклайди.

11-13 ёшли бошланғич тайёргарлик босқичида шуғулланувчи спортчиларга “Сиз машғулот жараёнинг боришидан қониқаяпсизми” деб берилган саволга респондентларимизнинг 65,2%и ўзлари айтган фикрларига қатъий ишонч билан, “ха тўғри мен машғулотлар, ва унда берилаётган юкламаладан мамнунман” дея фикрларини айтиб ўтишди. 21,7% машғулот жараёнинг боришидан қониқмаётганлигини, 13,04%и эса ўзлари айтган фикрларига унчалик ишонч билан бўлмасда машғулотлардан қониқётганлигини айтиб ўтишди.

Тадқиқотда иштирок этаётган респондентларимизга Анкета сўровномасидан, тақдим этилган кейинги савол қуйдагича эди. “Сиз машғулот усулларида айрим нарсаларни ўзгартиришни истайсизми?”. Бу саволга ҳам барча иштирокчилар турлича жавоб беришди. Қуйида берилган жавобларни тахлил қиламиз.

34,78%ли натижа кўрсаткич “йўқ машғулот жараёнидаги усул ва воситаларга ҳеч қандай ўзгартириш киритиш керак эмас” деган бўлса, 39,13%и эса ўз фикрларига қатъий ишончсизлик билан “ха шундайга” ўхшайди деб айтиб ўтишди.

17,39% иштирокчилар машғулотлар жараёнидаги баъзи бир қисмларни ўзгартирилишини тўғри деб билсалар, 8,69% бошланғич тайёргарлик босқичидаги спортчилар машғулотлар жараёнидаги айрим қисмларга ўзгартириш киритиш орқали натижаларни янада оширишларига этишиш мумкинлигини такидлаганлар.

11-13 ёшли бошланғич тайёргарлик босқичида шуғулланувчи боксчиларга “Сиз бу мавсумда муваффақият қозонишингизга ишонасизми?” деб берилган анкета сўровномасидаги саволга қуйдагича жавоб беришди (1-жадволга қаранг).

Бу мавсумда муваффақият қозонишларига юқори натижа қайт этишларига тўла ишонишмаганлар сони фоизлар кесимида ҳисобланганда 17,39%ни ташкил қилади.

17,39% иштирокчилар машғулотлар жараёнидаги айрим қисмларни ўзгартирилишини тўғри деб билсалар, 8,69% 11-13 ёшли бошланғич тайёргарлик босқичида шуғулланувчи боксчиларга машғулотлар жараёнидаги айрим қисмларга ўзгартириш киритиш орқали натижаларни янада оширишларига ишонишларини такидлаган.

11-13 ёшли бошланғич тайёргарлик босқичида шуғулланувчи боксчиларга тақдим этилган навбатдаги яъни, “Сиз бу мавсумда муваффақият қозонишингизга ишонасизми?” деб берилган саволга қуйдагича жавоб беришди. Бу мавсумда муваффақият қозонишларига тўла ишонишмаганлар ва эришишлари кутилаётган натижага ишончсизликда бўлганлар 17,39%ни ташкил қилди.

Муваффақият қозонишларига ва юқори натижаларни қайт қилишларига умид қилаётганлар кўрсаткичи, 30,43%ни ташкил қилган бўлса, муваффақият қозонишларига ишончлари комил, қаттият билан жавоб берганлар сони аксарият қисминини яъни 52,17%ни ташкил қилди.

Боксчилардан машғулот жараёнида “ўзингизни ҳар тарафлама фаолман деб ҳисоблайсизми?” мазмунидаги саволга олинган жавоблар фоизлар ҳисобида қуйдагича бўлди.

Боксчилар тамонидан бизга тақдим этилган жавобларни тахлил қилиб шу нарсани кузатиш мумкинки, машғулот жараёнида ўзларини фаол эмаслигини такидлаганлар ҳам бўлди ва булар, 13,04%ни, машғулот жараёнида ўзларининг фаол ёки фаол эмасликлари ҳақида аниқ бир тўхтамга келаолмаганлар 17,39%ни ташкил қилган бўлса, машғулот жараёнида “мен фаолман” деб жавоб берганлар ҳам топилди ва бу шуғулланувчилар фози, 39,13%ни ташкил қилдилар. Бу масалани салбий тарафлари ҳам аниқланди, ва бу салбий жихати шундан иборатки, машғулот

жараёнида ўзларини ҳар тарафлама фаолман деб ҳисоблайдиганлар нисбатан кам, яъни 30,39%га тушганликларини кўришимиз мумкин.

11-13 ёшли бошланғич тайёргарлик босқичида шуғулланувчи боксчиларга “Сиз машғулот жараёнинг боришидан қониқаяпсизми?” деб берилган саволга респондентларимизнинг 21% машғулот жараёнинг боришидан қониқмаётганлигини, 25%ни ўзлари айтган фикрларига қатъий ишонч билан “Ҳа тўғри мен машғулотлар, ва унда берилаётган юкломаладан мамнунман” дея фикрларини айтиб ўтишди. 13,%ни эса ўзлари айтган фикрларига унчалик ишонч билан бўлмасада машғулотлардан қониқмаётганлигини айтиб ўтишди.

Анкета сўровномамиздаги, 11-13 ёшли бошланғич тайёргарлик босқичида шуғулланувчи боксчиларга тақдим этилган кейинги савол қуйдагича эди. “Сиз машғулот усулларида айрим нарсаларни ўзгартиришни истайсизми?”. Бу саволга ҳам спортчилар турлича жавоб беришди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Блеер А.Н. Психологические механизмы формирования активности единоборца. Материал в Международной научно – практической конференции психологов физической культуры и спорта. «Рудиковские чтения» 2-5 июня. М.: 2009. с. 54.

2. Гаппаров.З.Г. Якка курашчиларни психологик таёрлаш (Эркин кураш мисолида) Тошкент 2010. 143.

3. Пилоян.Р.А.Мотивация спортивной деятельности. М.: ФиС, 1984. с. 13-14.

4. Радионов. А.В. Практика психологии спорта. – Ташкент: Лидер – пресс, 2008.

5. Тажибаев С.С. Ёш боксчиларни тайёрлаш тизимида ҳаракатли ўйинларни қўллаш методикаси. Пед...фан.бўй.фал.док.диссертацияси.-Тошкент, 2017, 160 б.

6. УсманходжаевТ.С. Sport va Harakatli O'yinlar (Спорт и подвижные игры). Учебник. Ташкент: Чулпан. 2018.